

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Iechyd Cyhoeddus
Cymru
Public Health
Wales

Cyfeirnod: ICC08 / TP01
Rhif y Fersiwn: 4
Dyddiad yr Adolygiad Nesaf:
Mawrth 2026

Cynllun Ymateb a Gweithdrefn ar gyfer Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd

Cyflwyniad a Nod

Mae'r ddogfen cynllun ymateb a gweithdrefn hon yn cefnogi Polisi Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd Iechyd Cyhoeddus Cymru, ac mae'n darparu fframwaith i sicrhau amgylchedd diogel i weithio ynddo, ac un lle mae pobl yn teimlo'n hyderus i fynegi pryderon yn ddidwyll heb ofni dial, gwrthgyhuddiad nac erledigaeth.

Mae hyn hefyd yn cynnwys sicrhau bod staff yn teimlo eu bod wedi'u diogelu wrth gyflawni eu dyletswyddau swyddogol ac nad ydynt yn cael eu rhoi mewn sefyllfa sy'n eu gwneud yn agored i niwed. Os bydd gan staff bryderon ynghylch unrhyw weithdrefnau neu brosesau, neu unrhyw agwedd ar waith y gofynnir iddynt ymgymryd ag ef, mae gan Iechyd Cyhoeddus Cymru ddyletswydd i sicrhau y gwrandewir ar y pryderon hynny ac yr eir i'r afael â hwy.

Y staff sydd yn y sefyllfa orau i adnabod unrhyw risgiau penodol mewn meysydd cyfrifoldeb unigol. Mae ganddynt ddyletswydd i sicrhau bod y risgiau hynny, ni waeth pa mor fawr neu fach ydynt, yn cael eu hadnabod, yn cael sylw ac yn cael eu dileu.

Polisiâu, Gweithdrefnau a Dogfennau Rheoli Ysgrifenedig Ategol

Dylid darllen y weithdrefn hon ochr yn ochr â'r polisiâu canlynol:-

- Polisi Atal Twyll
- Deddf Twyll 2006
- Deddf Llwgrwobrwyo 2010
- Polisi Pryderon, Cwynion ac Ymdrin â Hawliadau (Gweithio i Wella)
- Y Weithdrefn i Staff y GIG Fynegi Pryderon
- Rheolau Sefydlog a Chadw a Dirprwyo Pŵer Iechyd Cyhoeddus Cymru

[Mae'r holl bolisiâu a gweithdrefnau corfforaethol ar gael ar wefan Iechyd Cyhoeddus Cymru](#)

Cwmpas

Mae'r ddogfen cynllun ymateb a gweithdrefn hon yn berthnasol i bob math o dwyll a llygredd a bwriedir iddynt ddarparu cyfarwyddyd a helpu aelodau o staff a allai fod yn amau achosion o dwyll.

Bwriedir iddynt ddarparu fframwaith ar gyfer ymateb i amheuon o dwyll, cyngor a gwybodaeth am agweddau amrywiol ar dwyll a goblygiadau ymchwiliad. Ni fwriedir iddynt ddarparu dull gweithredu cynhwysfawr ar gyfer atal a chanfod twyll a llygredd.

Mae'r ddogfen cynllun ymateb a gweithdrefn hon yn berthnasol i bob aelod o staff Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan gynnwys y rhai ar secondiad, y rhai â chontractau anrhydeddus, gweithwyr asiantaeth, cyfarwyddwyr anweithredol a'r rhai sy'n gweithio mewn cyrff a gynhelir gan Iechyd Cyhoeddus Cymru a phartïon eraill y gallai fod ganddynt berthynas fusnes gydag Iechyd Cyhoeddus Cymru e.e. ymgynghorwyr, gwerthwyr neu gontractwyr.

Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb ac Iechyd	Cwblhawyd Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb, y Gymraeg ac Iechyd ac mae ar gael ar y tudalennau gwe polisi.
Cymeradwywyd gan	Y Tîm Arwain
Dyddiad Cymeradwyo	16 Mawrth 2023
Dyddiad Adolygu	16 Mawrth 2026
Dyddiad Cyhoeddi:	30 Mawrth 2023
Cyfarwyddwr Gweithredol/ Cyfarwyddwr Cyfrifol	Huw George, Dirprwy Brif Weithredwr a Chyfarwyddwr Gweithredol Cyllid a Gweithrediadau
Awdur	Gareth Lavington (Pennaeth Atal Twyll)

Ymwadiad

Os bydd dyddiad adolygu'r ddogfen hon wedi mynd heibio, dylech sicrhau eich bod yn defnyddio'r fersiwn ddiweddaraf drwy gysylltu ag awdur y ddogfen neu'r adran Llywodraethu Corfforaethol.

Crynodeb o adolygiadau/diwygiadau

Rhif y Fersiwn	Dyddiad Adolygu	Dyddiad Cymeradwyo	Dyddiad Cyhoeddi	Crynodeb o Ddiwygiadau

Tabl Cynnwys

1.	Cyflwyniad.....	4
2.	Beth yw Twyll?	5
3.	Gwerthoedd Gwasanaethau Cyhoeddus	6
4.	Datganiad Polisi Iechyd Cyhoeddus Cymru	7
5.	Rolau a Chyfrifoldebau	7
6.	Y Cynllun Ymateb	11
7.	Y Gyfraith a'i Rhwymedïau	20
8.	Cyfeiriadau	23
9.	Gwybodaeth Bellach	23
	Twyll a Llygredd yn y GIG: Gair i Gall	24

1. Cyflwyniad

- 1.1. Un o egwyddorion sylfaenol sefydliadau'r sector cyhoeddus yw'r defnydd priodol o gyllid cyhoeddus. Felly, mae'n hollbwysig bod pawb sy'n gweithio yn y sector cyhoeddus yn ymwybodol o'r risg a'r dulliau o orfodi'r rheolau i atal twyll a gweithredoedd anghyfreithlon eraill sy'n cynnwys anonestrwydd neu ddifrod i eiddo. Er symlrwydd, cyfeirir at bob trosedd o'r fath o hyn ymlaen fel "twyll", ac eithrio pan fo'r cyd-destun yn nodi fel arall. Mae'r ddogfen hon yn nodi polisi a chynllun ymateb Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru ar gyfer achosion o dwyll a ganfyddir neu a amheuir.
- 1.2. Mae'n hollbwysig bod pob aelod o staff yn ymwybodol o bolisiâu cywir, diweddaraf Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru (ICC), a'u bod yn gallu cael mynediad iddynt, er mwyn sicrhau eu bod yn ymwybodol o'r arferion cymeradwy cyfredol i helpu i leihau risg.
- 1.3. Mae gan ICC weithdrefnau ar waith eisoes sy'n lleihau'r tebygolrwydd o dwyll. Mae'r rhain yn cynnwys Rheolau Sefydlog, Cyfarwyddiadau Ariannol Sefydlog, gweithdrefnau wedi'u dogfennu a system o reolaeth fewnol a system asesu risg. Yn ogystal, mae ICC yn ceisio sicrhau bod diwylliant o ymwybyddiaeth o risg (a thwyll) yn bodoli drwy'r sefydliad cyfan.
- 1.4. Bwriedir i'r ddogfen hon ddarparu cyfeiriad a help i'r swyddogion a'r cyfarwyddwyr hynny sy'n canfod bod yn rhaid iddynt ddelio ag achosion a amheuir o ladrad, twyll neu lygredd. Mae'n cyflwyno fframwaith ar gyfer ymateb, cyngor a gwybodaeth am agweddau amrywiol a goblygiadau ymchwiliad.
- 1.5. Rhaid i waith y gwasanaeth iechyd fod yn seiliedig ar dri o werthoedd hnollbwysig gwasanaeth cyhoeddus: atebolrwydd, gonestrwydd a didwylledd. Mae ICC yn gwbl ymrwymedig i gynnal awyrgylch onest, agored a llawn bwriadau da yn y sefydliad. Felly, mae'n ymrwymedig i leihau unrhyw dwyll rhag digwydd yn ICC, ac i ymchwilio'n drylwyr i unrhyw achosion o'r fath sy'n digwydd.
- 1.6. Mae ICC yn dymuno annog unrhyw un sydd â phryder rhesymol bod twyll wedi digwydd neu y gallai fod yn digwydd i gysylltu â'r gwasanaeth Atal Twyll. Polisi ICC yw na fydd unrhyw gyflogai yn dioddef mewn unrhyw ffordd o ganlyniad i adrodd yn rhesymol am eu pryderon.
- 1.7. Mae'r siartiau llif yn adran 6.2 yn disgrifio ymateb ICC pan wneir atgyfeiriad i'r gwasanaeth Atal Twyll. Bwriedir i'r siartiau llif ddarparu gweithdrefnau sy'n caniatáu i dystiolaeth gael ei chasglu a'i choladu mewn dull a fydd yn hwyluso penderfyniadau cychwynnol gwybodus, a sicrhau'r un pryd y bydd tystiolaeth a gesglir yn cael ei chynnwys mewn unrhyw achosion troseddol neu sifil yn y dyfodol.

- 1.8. Mae gan ICC Gytundeb Lefel Gwasanaeth gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro ar gyfer darparu'r gwasanaeth Atal Twyll Lleol. Bydd y Rheolwr Atal Twyll yn adrodd yn uniongyrchol i'r Cyfarwyddwr Cyllid a byddant yn cynhyrchu cynllun gwaith y cytunwyd arno i'w ddilyn, er mwyn cyflawni gofynion y rôl.

2. Beth yw Twyll?

2.1. Twyll:

Cyflwynwyd Deddf Twyll 2006 ar 15 Ionawr 2007 ac mae'n canolbwyntio ar ymddygiad anonest rhywun dan amheuaeth a'r bwriad o wneud elw neu achosi colled. Mae'n cynnwys y troseddau canlynol y gellir eu cyflawni yn erbyn y GIG:

- Twyll drwy gynrychiolaeth ffug (a.2) – camgyfleu rhywbeth yn anonest gan ddefnyddio unrhyw ddulliau e.e. geiriau neu weithredoedd;
- Twyll drwy fethiant i ddatgelu gwybodaeth (a.3) – peidio â dweud rhywbeth pan fydd gennych ddyletswydd gyfreithiol i wneud hynny, a.
- Twyll drwy gamddefnyddio statws mewn swydd gyfrifol (a.4) – camddefnyddio statws pan fydd disgwyliad i ddiogelu buddiannau ariannol unigolyn neu sefydliad arall.

Mae'r meysydd lle y gallai twyll ddigwydd yn cynnwys y canlynol, ond heb fod yn gyfyngedig iddynt:

- *Hawliadau teithio a threuliau*
- *Talebau arian traul*
- *Hawliadau Eitemau Gwasanaeth gan gontractwyr annibynnol*
- *Taflenni gwaith*
- *Defnydd twyllodrus o absenoldeb awdurdodedig*
- *Gordaliad cyflog*
- *Defnydd twyllodrus o adnoddau Iechyd Cyhoeddus Cymru*
- *Gweithio tra i ffwrdd o'r gwaith yn sâl*
- *Ymdrin ag arian parod*
- *Camddefnyddio cyfarpar*

Trafodir hyn yn fanylach yn adran 7.

2.2. Llwgrobwro a Llygredd:

“Cynnig, rhoi, ceisio cymhelliad neu wobro a allai ddylanwadu ar y camau a

gymerir gan gorff, ei aelodau neu ei swyddogion.”

Ffynhonnell: Cod Ymarfer Archwilio – Comisiwn Archwilio

Nid yw llygredd bob amser yn arwain at golled. Nid oes rhaid i'r unigolyn llwgr elwa'n uniongyrchol o'u gweithredoedd, efallai y byddant yn gwneud defnydd afresymol o'u statws i roi rhyw fantais i rywun arall.

Mae'n drosedd llygredd mewn cyfraith gyffredin i lwgrwobrwyo deiliad swydd gyhoeddus ac, yn yr un modd, mae'n drosedd i ddeiliad y swydd dderbyn llwgrwobr.

Mae erlyniadau am lygredd yn dueddol o gael eu dwyn gan ddefnyddio darnau penodol o ddeddfwriaeth sy'n ymdrin â llygredd, h.y. o dan Ddeddf Llwgrwobrwyo 2010.

2.3. Deddf Llwgrwobrwyo 2010

Derbyniodd Deddf Llwgrwobrwyo 2010 Gydsyniad Brenhinol ar 8fed Ebrill 2010 a daeth i rym ar 1af Gorffennaf 2011. Bydd Deddf Llwgrwobrwyo 2010 yn disodli holl Gyfreithiau Atal Twyll presennol y DU gyda chyfres o droseddau newydd, sy'n dra gwahanol i ddeddfwriaeth flaenorol. Mae Deddf Llwgrwobrwyo 2010 yn ei gwneud yn drosedd i “roi, addo neu gynnig llwgrwobr a gofyn am, cytuno i dderbyn neu dderbyn llwgrwobr naill ai gartref neu dramor.” Bydd yn cynyddu'r gosb uchaf am lwgrwobrwyo i 10 mlynedd o garchar, gyda dirwy ddiderfyn. Yn ogystal, mae'r Ddeddf yn cyflwyno “trosedd gorfforaethol” o fethu ag atal llwgrwobrwyo am nad oedd gan y sefydliad weithdrefnau ataliol digonol ar waith. Gallai sefydliad osgoi euogfarn os gall ddangos bod ganddynt weithdrefnau a phrotocolau o'r fath ar waith i atal llwgrwobrwyo. Nid yw'r ‘trosedd gorfforaethol’ yn drosedd unigol. Mae bob amser wedi'i hategu gan drosedd lwgrwobrwyo a/neu lygredd a gyflawnir gan unigolyn sy'n gysylltiedig â'r cwmni neu sefydliad dan sylw.

3. Gwerthoedd Gwasanaethau Cyhoeddus

Ffynhonnell: WHC (2006) 090 ‘Cyfarwyddiadau Codau Ymddygiad ac Atebolrwydd ar gyfer Byrddau'r GIG a'r Cod Ymddygiad ar gyfer Rheolwyr y GIG 2006’.

- 3.1.** Mae'r codau yn atgyfnerthu saith egwyddor bywyd cyhoeddus (Egwyddorion Nolan) ac mae'n canolbwyntio ar y tri gwerth cyhoeddus hollbwysig y dylid sicrhau eu bod yn ategu gwaith y gwasanaeth cyhoeddus: atebolrwydd, gonestrwydd a didwylledd.

- Atebolrwydd: Rhaid i bopeth a wneir gan y rhai sy'n gweithio yn GIG Cymru allu gwrthsefyll prawf craffu gan Lywodraeth Cymru, dyfarniadau cyhoeddus ar briodoldeb a chodau ymddygiad proffesiynol.
- Gonestrwydd: Dylid sicrhau safon o onestrwydd diamod wrth ddelio ag asedau'r GIG yng Nghymru: dylai uniondeb fod yn nodweddiadol pob ymddygiad personol sy'n effeithio ar gleifion, staff a chyflenwyr, ac wrth ddefnyddio gwybodaeth a gasglwyd wrth gyflawni dyletswyddau GIG Cymru.
- Didwylledd: Dylid sicrhau bod digon o dryloywder ynghylch gweithgareddau'r GIG yng Nghymru i hybu hyder rhwng corff y GIG a'i staff, cleifion a'r cyhoedd.

4. Datganiad Polisi ICC

- 4.1.** Mae ICC yn gwbl ymrwymedig i gynnal awyrgylch onest, agored a llawn bwriadau da yn y sefydliad. Felly, mae'n ymrwymedig i leihau unrhyw dwyll rhag digwydd yn ICC, ac i ymchwilio'n drylwyr i unrhyw achosion o'r fath sy'n digwydd.
- 4.2.** Mae ICC yn dymuno annog unrhyw un sydd â phryderon rhesymol o dwyll i'w hadrodd. Felly, polisi ICC, a fydd yn cael ei orfodi'n llym, yw na fydd unrhyw gyflogai yn dioddef mewn unrhyw ffordd o ganlyniad i adrodd yn rhesymol am ei bryderon.
- 4.3.** Felly, gall pob aelod o staff fod yn hyderus na fyddant yn dioddef mewn unrhyw ffordd o ganlyniad i adrodd am amheuan rhesymol o dwyll. At y dibenion hyn, ystyr "amheuan rhesymol" yw unrhyw amheuan ac eithrio'r rhai a fynegir yn faleisus ac y canfyddir eu bod yn ddi-sail.

5. Rolau a Chyfrifoldebau

5.1. Cyfarwyddwr Gweithredol Cyllid

Mae'r Cyfarwyddwr Cyllid, mewn cydweithrediad â'r Prif Weithredwr, yn monitro ac yn sicrhau cydymffurfiaeth â'r Cyfarwyddiadau Atal Twyll ar gyfer y sefydliad.

Bydd y Cyfarwyddwr Cyllid, yn amodol ar ganlyniad ymchwiliadau a/neu arwyddocâd posibl amheuan a godwyd, yn hysbysu'r uwch reolwyr priodol yn unol â hynny.

Y Cyfarwyddwr Cyllid a'r Arbenigwr Atal Twyll Lleol fydd yn gyfrifol am hysbysu trydydd partïon, gan gynnwys gwasanaeth archwilio allanol neu'r heddlu ar y cyfle cynharaf, fel y bydd amgylchiadau'n mynnu.

Bydd y Cyfarwyddwr Cyllid yn hysbysu ac yn ymgynghori â'r Prif Weithredwr mewn achosion lle y gallai'r golled fod yn uwch na'r terfyn y cytunwyd arno neu pe gallai'r digwyddiad yn arwain at gyhoeddusrwydd niweidiol.

Os ystyrir y byddai ymchwiliad yn briodol, bydd y Cyfarwyddwr Cyllid yn dirprwyo hyn i'r Arbenigwr Atal Twyll Lleol, a fydd yn gyfrifol am arwain yr ymchwiliad, wrth gynnal cyfrifoldeb cyffredinol ei hun.

Bydd y Cyfarwyddwr Cyllid neu'r Arbenigwr Atal Twyll Lleol yn ymgynghori ac yn derbyn cyngor gan Gyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Sefydliadol, os bydd angen cyfweld ag aelod o staff neu ei ddisgyblu.

Ni fydd y Cyfarwyddwr Cyllid na'r Arbenigwr Atal Twyll Lleol yn cynnal ymchwiliad disgyblu, ond gallai'r cyflogai fod yn destun ymchwiliad ar wahân fel rhan o broses ddisgyblu.

5.2. Arbenigwr Atal Twyll Lleol

Mae Arbenigwyr Atal Twyll Lleol wedi'u lleoli ym mhob un o sefydliadau'r GIG. Penodir yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol Arweiniol gan y Cyfarwyddwr Gweithredol Cyllid a bydd yn gyfrifol am ymchwilio i achosion o dwyll hyd at £15,000. Rhaid cyfeirio unrhyw ymchwiliadau sy'n ymwneud â mwy na £15,000 a/neu Lygredd i Dîm Rhanbarthol Gwasanaeth Atal Twyll y GIG (Cymru). Dim ond unigolion sydd wedi'u hachredu fel Arbenigwyr Atal Twyll fydd yn gyfrifol am ymchwilio i achosion o dwyll. Bydd yr Arbenigwyr Atal Twyll Lleol yn gyfrifol am hysbysu Gwasanaeth Atal Twyll y GIG (Cymru) yn y dull priodol a thrwy System Rheoli Achosion CLUE. Bydd yr Arbenigwyr Atal Twyll Lleol yn:

- Adrodd i'r Cyfarwyddwr Gweithredol Cyllid.
- Darparu adroddiad ysgrifenedig yn flynyddol o leiaf i ICC ar waith Atal Twyll yn y sefydliad.
- Bydd ganddynt hawl i fynychu cyfarfodydd y Pwyllgor Archwilio a bydd ganddynt hawl i gael mynediad at holl aelodau'r Pwyllgor Archwilio a Chadeirydd a Phrif Swyddog ICC.
- Ymgymryd â gwaith rhagweithiol, fel y cytunwyd â Chyfarwyddwr Gweithredol Cyllid ICC, i ganfod achosion o dwyll a llygredd, yn enwedig lle mae gwendidau systemau wedi'u nodi. Gwneir y gwaith hwn er mwyn ategu'r gwaith o ganfod twyll a/neu lygredd posibl gan archwilwyr yn ystod archwiliadau arferol.

- Mynd ati'n rhagweithiol i geisio ac adrodd i Wasanaeth Atal Twyll y GIG (Cymru) am gyfleoedd lle y gellir defnyddio manylion gwaith atal twyll (gan gynnwys camau atal, canfod, ymchwilio, cosbau neu wneud iawn) o fewn cyflwyniad neu gyhoeddusrwydd er mwyn atal twyll a llygredd.
- Ymchwilio i achosion o dwyll a amheuir yn unol â'r is-adran gwaith a nodir yn y Cyfarwyddiadau fel y'u diwygiwyd a'u disodli o bryd i'w gilydd. Cyfeirio unrhyw achosion sy'n berthnasol iddynt at Wasanaeth Atal Twyll y GIG (Cymru).
- Hysbysu Gwasanaeth Atal Twyll y GIG (Cymru) o'r holl achosion o dwyll a amheuir y mae ICC wedi ymchwilio iddynt.
- Ymchwilio, adrodd a gweithredu rhwymedi mewn cysylltiad â gwendidau a nodwyd yn system y sefydliad, a allai ganiatáu cyfle i dwyll ddigwydd.

5.3. Gwasanaeth Atal Twyll y GIG (Cymru)

Bydd Gwasanaeth Atal Twyll y GIG (Cymru) yn ymchwilio i bob achos nad yw'n dod o fewn cyfrifoldeb yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol.

Bydd Gwasanaeth Atal Twyll y GIG (Cymru) yn gyfrifol am ymchwilio i achosion sy'n ymwneud â dros £15,000, pob achos o lygredd, ac unrhyw achos ar gais yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol, pan allai gwybodaeth ac adnoddau arbenigol Gwasanaeth Atal Twyll (Cymru) gynorthwyo gyda'r ymchwiliad.

Bydd Gwasanaeth Atal Twyll Cymru yn gweithredu fel y pwynt cyswllt i'r Arbenigwr Atal Twyll Lleol ar gyfer cysylltu â Gwasanaeth Erllyn y Goron.

5.4. Awdurdod Atal Twyll y GIG

Ar 1 Tachwedd 2017, sefydlwyd awdurdod iechyd arbennig annibynnol yn Lloegr o'r enw Awdurdod Atal Twyll y GIG (NHSCFA). Cyflawnwyd hyn yn unol â diwygiad gan Ysgrifennydd Gwladol Iechyd Llywodraeth y DU.

O ganlyniad i hyn, adolygwyd y trefniadau blaenorol a sefydlwyd gan Weinidogion Cymru gyda'r sefydliad a ragflaenodd y NHSCFA h.y. NHSBSA/NHS Protect, sy'n ymdrin â chyflawni rhai swyddogaethau Atal Twyll mewn cysylltiad â'r gwasanaeth iechyd yng Nghymru, gan barhau i fod yn weithredol gyda'r NHSCFA.

Y NHSCFA sy'n gyfrifol am yr holl faterion polisi, gweithredol a hyfforddiant sy'n gysylltiedig at atal, canfod ac ymchwilio i dwyll, llwgrwobrwyo a llygredd yn y GIG.

Mae NHSCFA hefyd yn darparu cyngor, arweiniad a mesur risg i Gyrff y GIG yng Nghymru ar bob agwedd ar dwyll, llwgrwobrwyo a llygredd. Cynhelir ymchwiliad priodol i bob achos lle yr amheuir twyll gan staff sydd wedi'u hyfforddi a'u hachredu'n llawn ac sydd wedi'u henwebu'n briodol gan NHSCFA.

5.5. Rheolwyr ICC

Rhaid i reolwyr fod yn wiliadwrs a sicrhau bod gweithdrefnau i ddiogelu rhag twyll, llwgrwobrwyo a llygredd yn cael eu dilyn.

Dylent fod yn effro i'r posibilrwydd y gallai digwyddiadau neu drafodion anghyffredin fod yn arwyddion o dwyll, llwgrwobrwyo a llygredd. Os oes ganddynt unrhyw amheuan, rhaid iddynt geisio cyngor gan yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol enwebedig.

Rhaid i reolwyr feithrin ac annog diwylliant Atal Twyll, gwrth-llwgrwobrwyo a gwrth-llygredd yn eu tîm a sicrhau bod gwybodaeth am weithdrefnau ar gael i bob cyflogai. Bydd yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol yn annog diwylliant Atal Twyll yn rhagweithiol drwy ymgymryd â gwaith a fydd yn codi ymwybyddiaeth o dwyll.

Rhaid hysbysu'r Arbenigwr Atal Twyll Lleol arweiniol ar unwaith am bob achos o dwyll, llwgrwobrwyo neu lygredd gwirioneddol neu a amheuir sy'n dod i sylw rheolwr. Os cynhelir ymchwiliad ffurfiol gan yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol/Gwasanaeth Atal Twyll mae gan reolwyr ddyletswydd i gyflwyno unrhyw ddogfennau neu dystiolaeth sy'n ofynnol gan y tîm ymchwilio mewn modd amserol.

Mae gan reolwyr llinell ar bob lefel gyfrifoldeb i sicrhau bod system ddigonol o reolaethau mewnol yn bodoli yn eu meysydd cyfrifoldeb.

Felly, y rheolwyr sy'n bennaf cyfrifol am atal a chanfod twyll a llygredd, ond mae'n galw am gydweithrediad pob cyflogai.

6. Y Cynllun Ymateb

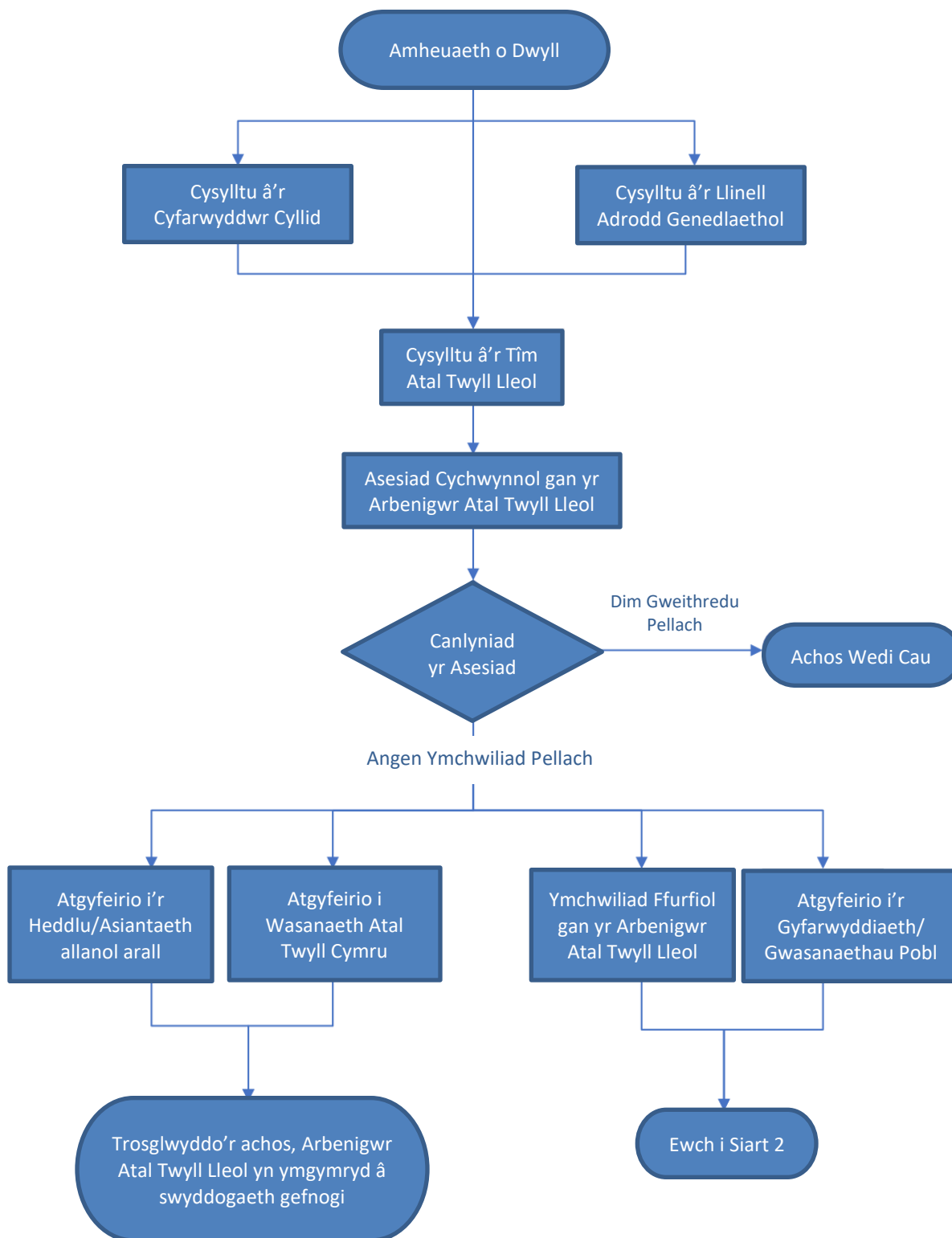
6.1. Cyflwyniad

Mae'r siartiau llif yn adran 6.2 yn disgrifio ymateb arfaethedig ICC i amheuon o dwyll yr adroddir amdanynt. Bwriedir i'r siartiau llif ddarparu gweithdrefnau sy'n galluogi i dystiolaeth gael ei chasglu a'i choladu mewn dull a fydd yn hwyluso penderfyniadau cychwynnol gwybodus, a sicrhau'r un pryd y bydd y dystiolaeth a gesglir yn dderbyniol mewn unrhyw achosion troseddol neu sifil yn y dyfodol. Mae pob sefyllfa yn wahanol; felly, bydd angen ystyried y canllaw yn y siartiau llif yn ofalus yng nghyd-destun amgylchiadau gwirioneddol pob achos cyn y cymerir camau gweithredu.

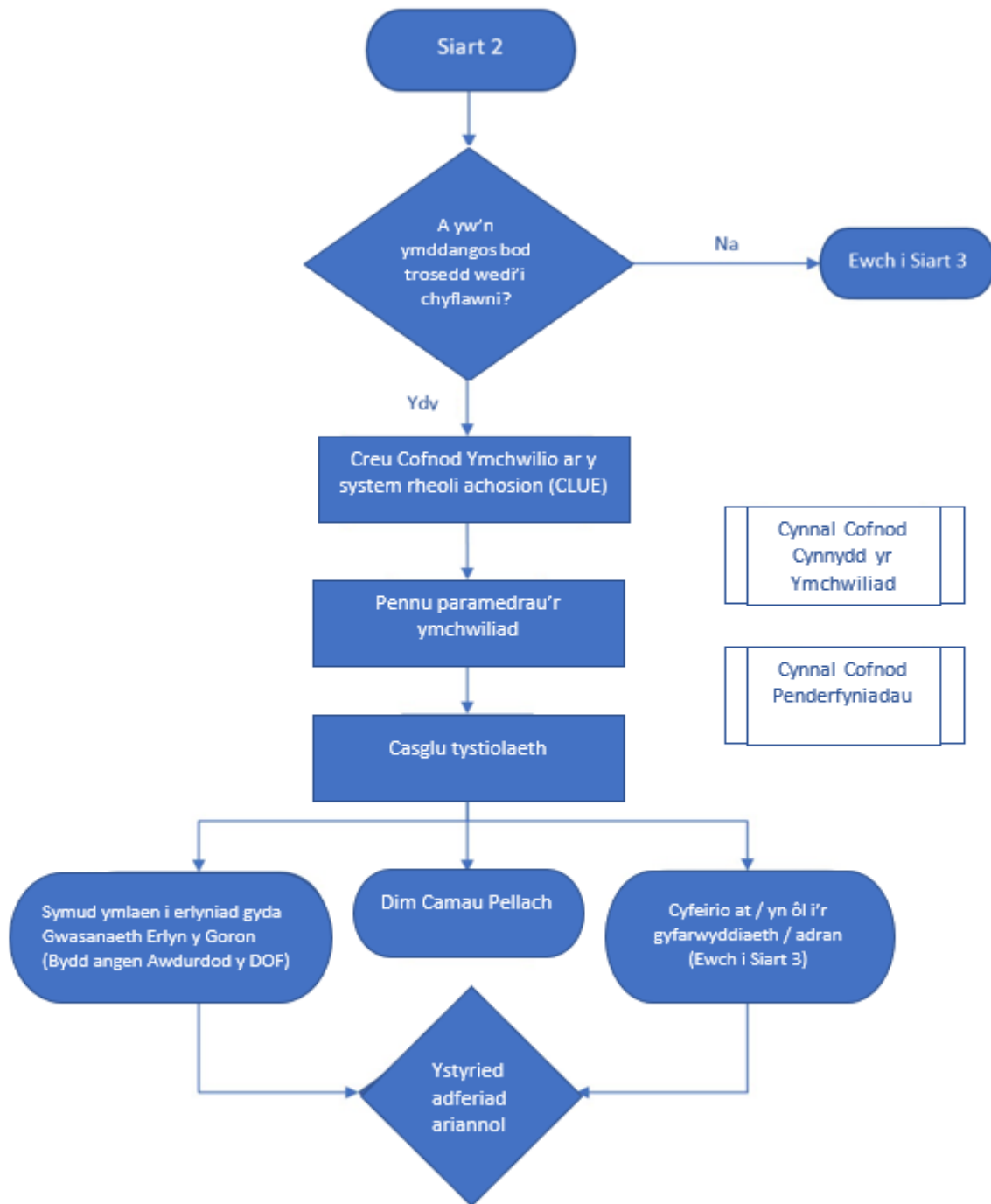
Mae manylion pellach ar gael am y prosesau yn y siart llif yn adran 63 (Sylwebaeth ar Eitemau Siart Llif).

6.2. Siartiau llif

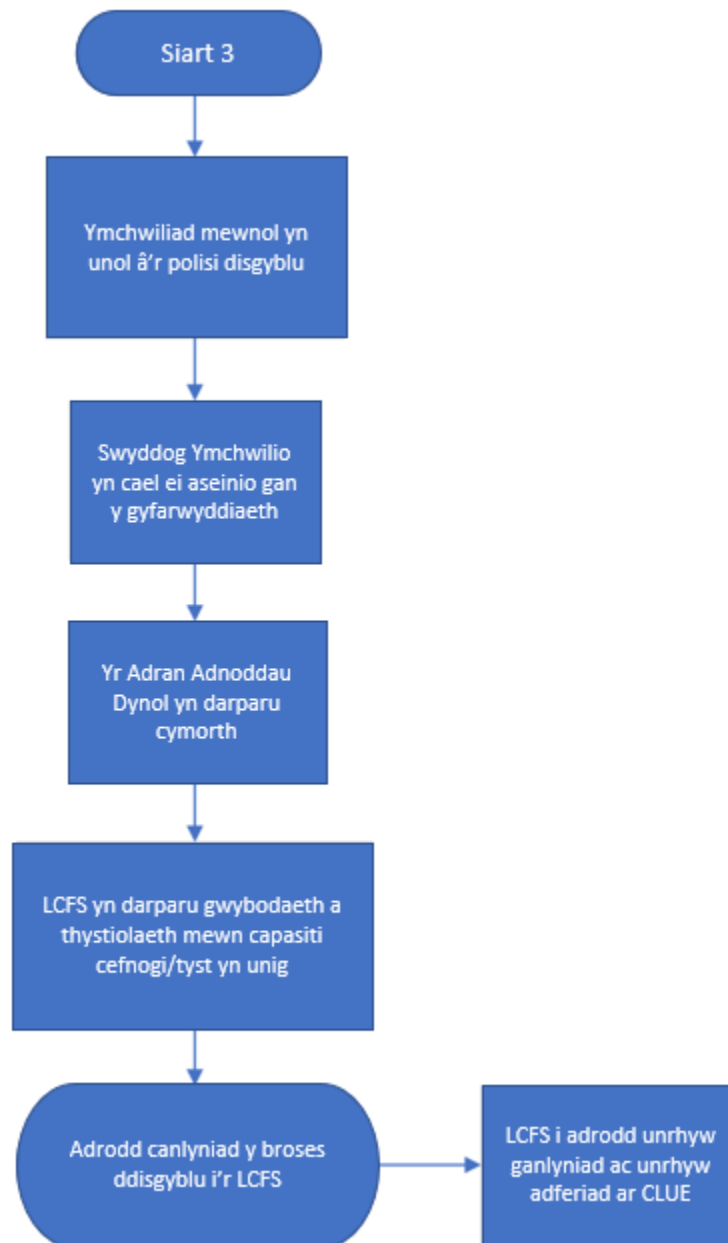
Siart 1

Siart 2 – Ymchwiliad Atal Twyll Lleol

Siart 3 – Y Broses Ddisgyblu

6.3. Sylwebaeth ar Eitemau Siart Llif

Rhoddir esboniad pellach o lawer o eitemau mewn rhannau eraill o'r ddogfen hon.

Siart 1 – Amheuaeth o Dwyll

6.3.1. Yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol

Bydd gan yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol Arweiniol yr awdurdod i ymdrin ag ymchwiliadau'n gyfrinachol ac yn ddienw os derbynnir cais o'r fath gan yr unigolyn sy'n atgyfeirio.

Bydd yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol yn derbyn hyfforddiant priodol ar sgiliau a fydd yn arwain at achrediad proffesiynol a gallant ymateb mewn ffordd bwylllog a phriodol i bryderon a fynegir gan staff.

Mae gwasanaethau Arbenigwr Atal Twyll Lleol yn cael eu darparu yn awr fel rhan o Gytundeb Lefel Gwasanaeth gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro.

6.3.2. Amheuon o Dwyll neu Unrhyw Afreoleidd-dra/Anomaledau

Os bydd gan unrhyw gyflogai yn ICC unrhyw bryderon bod twyll wedi neu yn digwydd, yna dylai ef/hi drafod unrhyw amheuon yn yr achos cyntaf gyda'r Arbenigwr Atal Twyll Lleol Arweiniol Enwebedig ar 02921 836265.

Fodd bynnag, mae'n bosibl y bydd cyflogai yn dewis cysylltu â "Llinell Adrodd am Dwyll a Llygredd yn y GIG" ar 0800 028 4060.

Gellir gwneud yr alwad hon yn ddienw.

Mae'n bosibl y bydd amser yn hollbwysig er mwyn atal unrhyw golledion pellach i ICC

- 6.3.3.** Ar ôl derbyn atgyfeiriad, bydd yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol yn cynnal asesiad cychwynnol er mwyn deall ac adnabod p'un a oes unrhyw sail resymol dros amau a oes unrhyw droseddau wedi'u cyflawni. Os na fydd sail resymol, caiff yr achos ei ddirwyn i ben ac ni chymerir unrhyw gamau pellach. Os bydd materion o bryder rheoli yn amlwg, yna bydd yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol yn cysylltu â'r rheolwyr adrannol priodol a'r adran Adnoddau Dynol.

Bydd yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol yn ystyried a oes angen atgyfeirio'r achos ymlaen i asiantaethau eraill e.e. Yr Heddlu, Gwasanaeth Atal Twyll Cymru. Os bydd hyn yn briodol, yna bydd yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol yn gwneud y trefniadau priodol. Mewn rhai achosion mae'n bosibl y cynhelir ymchwiliad ar y cyd.

SIART 2 – Ymchwiliad Atal Twyll Lleol

6.3.4. Cynnydd ymchwiliad

Bydd pob ymchwiliad a gynhelir gan yr Adran Atal Twyll yn cael ei arwain gan Arbenigwr Atal Twyll Lleol achrededig, a'i oruchwylio gan y Pennaeth Atal Twyll. Bydd pob ymchwiliad i dwyll yn cydymffurfio â Deddf Gweithdrefn ac Ymchwiliadau Troseddol 1990 a Deddf yr Heddlu a Thystiolaeth Droseddol 1984.

Bydd yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol sydd â gofal am yr ymchwiliad yn cadw cofnod o ddigwyddiadau i gofnodi cynnydd yr ymchwiliad. Bydd hyn yn cychwyn yn syth ar ôl atgyfeiriad. Os amheuir trosedd yna caiff yr atgyfeiriad ei ddyrchafu i ymchwiliad ffurfiol a'i gofnodi ar system rheoli achosion Awdurdod Atal Twyll y GIG (CLUE).

6.3.5. A yw'n Ymddangos bod Trosedd wedi'i Chyflawni?

Mewn rhai achosion, gellir gofyn y cwestiwn hwn fwy nag unwaith yn ystod ymchwiliad. Bydd yr ateb i'r cwestiwn yn amlwg yn pennu a oes angen cynnal ymchwiliad troseddol ai peidio. Yn ymarferol, mae'n bosibl na fydd yn amlwg a oes gweithred droseddol wedi'i chyflawni. Os credir bod trosedd wedi'i chyflawni, bydd yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol/Gwasanaeth Atal Twyll (Cymru) yn mynd i'r afael â hyn, fel y bo'n briodol. Os bydd troseddau eraill dan sylw e.e. lladrad, difrod troseddol, dylid ystyried adrodd y mater, yn dilyn ymgynghoriad gyda'r Arbenigwr Atal Twyll Lleol, i'r heddlu.

6.3.6. Tystiolaeth

At ddibenion achosion troseddol, caiff derbynioldeb tystiolaeth ei lywodraethu gan Ddeddf yr Heddlu a Thystiolaeth Droseddol (PACE). Ar gyfer achosion nad ydynt yn rhai troseddol (h.y. achosion sifil neu achosion disgyblu), nid yw PACE yn berthnasol, ond serch hynny dylid ei ystyried yn arfer gorau.

Mae'n hollbwysig cydlynu'r gwaith o gasglu tystiolaeth os bydd nifer o bartïon yn rhan o ymchwiliad, e.e. Arbenigwr Atal Twyll Lleol ac archwilio mewnol, yr heddlu a chyfreithwyr. Bydd yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol yn arwain ar hyn. Mae casglu tystiolaeth yn gofyn am allu a phrofiad a dylid ceisio arweiniad proffesiynol pan fydd angen hynny. Mae cryn dipyn o gyfraith achosion yn ymwneud â derbynioldeb tystiolaeth a gall gweithdrefn anghywir arwain at erlyniad yn methu.

6.3.7. Tystion

Os canfyddir tyst i'r digwyddiad, yna bydd angen iddynt roi datganiad ysgrifenedig. Bydd yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol yn cadw cofnod cronolegol gan ddefnyddio geiriau'r tyst ei hun. (Dylai'r tyst fod yn barod i lofnodi'r ddogfen fel cofnod cywir) ac fe'i cynghorir y gellir defnyddio'r datganiad fel tystiolaeth pe bai'r mater yn mynd gerbron y llys. Bydd pob datganiad tyst yn cael ei gwblhau yn unol ag Adran 9 Deddf Cyfiawnder Troseddol 1967 ac ar y ddogfen datganiad tyst a ddarperir at y diben hwn. Bydd pob tyst yn cael arweiniad a chymorth parhaus drwy gydol y broses.

6.3.8. Tystiolaeth Ffisegol

Wrth dderbyn unrhyw dystiolaeth ffisegol, mae'n bwysig iawn cofnodi'r amser, y dyddiad a'r lle y cafodd ei dderbyn a chan bwy, mae parhad yn hollbwysig. Os bydd y dystiolaeth yn cynnwys nifer o eitemau, er enghraifft llawer o ddogfennau, dylid rhoi rhif cyfeirnod i bob un sy'n cyd-fynd â'r cofnod ysgrifenedig. Cyfrifoldeb yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol yw rheoli'r broses adalw, dogfennu a storio tystiolaeth ffisegol a gesglir yn ystod ymchwiliad.

Dylid cofnodi tystiolaeth ddogfennol yn briodol, a bydd angen ei rhifo a chynnwys disgrifiadau cywir o pryd a lle y cafodd ei chasglu a phwy wnaeth ei derbyn. Mewn achosion troseddol, mae angen dogfen ar gyfer tystiolaeth ar neu a gafwyd o gyfryngau electronig, yn cadarnhau ei chywirdeb.

6.3.9. Cyfweiliadau

Cynhelir unrhyw gyfweiliadau gydag unigolion a amheuir yn ystod ymchwiliad i dwyll gan Arbenigwr Atal Twyll Lleol achrededig yn unig, a byddant yn cydymffurfio â chodau ac adrannau perthnasol Deddf yr Heddlu a Thystiolaeth Droseddol 1984.

Ysgrifennir at wrthrych yr ymchwiliad a'u hysbysu am y rheswm dros y cyfweiliad a bod ganddo ef/ganddi hi hawl i gael unigolyn yn bresennol yn y cyfweiliad a all weithredu mewn capasiti cyfreithiol (h.y. cyfreithiwr), ond nid oes ganddo/ganddi hawl i gael ffrind, un o'u cydweithwyr a/neu gynrychiolydd undeb yn bresennol yn y cyfweiliad.

Hysbysir yr unigolyn sy'n cael ei gyfweld hefyd, er bod ei bresenoldeb yn y cyfweiliad yn wirfoddol, pe na bai'n ei fynychu, gallai'r mater gael ei gyfeirio i'r heddlu, a allai arwain at ei arestio.

Cyn dechrau'r cyfweiliad, cynhelir asesiad o lesiant y cyfwelai a gwneir penderfyniad ynghylch a yw'n briodol parhau â'r cyfweiliad ai peidio. Os na fydd yn briodol, yna trefnir dyddiad amgen yn y dyfodol.

Bydd y cyfweiliad o dan rybudd yn cael ei recordio ar dâp ac ar ôl i'r cyfweiliad ddod i ben, bydd y cyfwelai a'i gynrychiolydd cyfreithiol yn derbyn hysbysiad o'u hawl i gael copi o'r recordiad a wnaed. Rhaid i bob recordiad gael ei wneud ar ddyfais recordio sydd wedi'i hawdurdodi at y diben hwnnw.

6.3.10. Ymchwiliad Mewnol

Os yw'n ymddangos, ar ôl trafodaeth gyda'r Arbenigwr Atal Twyll Lleol, nad oes trosedd wedi'i chyflawni, neu os yw'r weithred/gweithredoedd o natur ddibwys ac na fyddai'n gymesur nac er budd y cyhoedd i fwrw ymlaen yn droseddol, y cam nesaf yw cynnal adolygiad mewnol i gadarnhau'r ffeithiau. Gallai'r adolygiad argymhell sawl cam gweithredu; dechrau ymchwiliad o dan Bolisi a Gweithdrefn Ddisgyblu ICC; sefydlu beth y gellir ei wneud i adennill colled a beth allai fod angen ei wneud i wella rheolaeth fewnol i atal y digwyddiad rhag digwydd eto. Mae ymchwiliadau disgyblu mewnol yn gyfrifoldeb rheolwyr y Gyfarwyddiaeth/Adran ar y cyd â'r gweithlu a'r adran Datblygu Sefydliadol.

6.3.11. Adennill Colled

Dylid ystyried ceisio iawn ariannol neu adennill colledion bob amser mewn achosion o dwyll, llwgrwobrwyo neu lygredd y mae'r Arbenigwr Atal Twyll Lleol neu Wasanaeth Atal Twyll y GIG (Cymru) yn ymchwilio iddynt pan nodwyd colled. Fel rheol gyffredinol, dylid ceisio adennill y golled a achoswyd gan y cyflawnwr bob tro. Rhaid gwneud y penderfyniadau yng ngoleuni amgylchiadau penodol pob achos unigol. Mae gwneud iawn yn caniatáu i adnoddau a gollir oherwydd twyll, llwgrwobrwyo a llygredd gael eu dychwelyd i'r GIG i'w defnyddio yn ôl y bwriad, i ddarparu gofal a gwasanaethau o ansawdd uchel i gleifion.

Pan fydd yn debygol y bydd angen camau sifil i adennill colled, yn absenoldeb gweithdrefnau sefydledig ar gyfer adennill, e.e. polisi gordaliadau ac asiantaethau casglu dyledion, bydd angen ceisio cyngor cyfreithiol. Pan fydd angen cyngorwyr cyfreithiol allanol, oherwydd y costau uchel posibl, rhaid i reolwr yr ymchwiliad sicrhau eu bod yn ymgynghori â'r Cyfarwyddwr Cyllid. Y Cyfarwyddwr Cyllid fydd yn penderfynu bfwrrw ymlaen ag unrhyw gamau sifil ai peidio.

6.3.12. Achos Lllys, Cyhoeddusrwydd Niweidiol a/neu Ymwneud yr Heddlu

Pan fydd ymchwiliad yn cyrraedd cam lle mae'r achos yn debygol o fod yn destun erlyniad troseddol drwy'r system cyfiawnder troseddol, yna mae'n rhaid i'r Arbenigwr Atal Twyll Lleol gysylltu â'r Cyfarwyddwr Cyllid. Os yw'r ymchwiliad neu'r erlyniad yn debygol o arwain at gyhoeddusrwydd niweidiol yna dylai'r Arbenigwr Atal Twyll Lleol gysylltu hefyd ag Adran Cyfathrebu/Cysylltiadau'r Wasg Iechyd Cyhoeddus Cymru. Os amheuir twyll a bod angen defnyddio'r heddlu i arestio a/neu chwilio, yna bydd yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol arweiniol yn gwneud y trefniadau priodol ac yn cysylltu'n uniongyrchol â'r sefydliad perthnasol. Bydd y Cyfarwyddwr Cyllid yn cael ei arfarnu yn unol â hynny.

Ni ddylai unrhyw aelod o staff gysylltu ag aelodau'r wasg heb awdurdod y Cyfarwyddwr Cyllid a / neu'r tîm Cyfathrebu/Cysylltiadau'r Wasg.

6.3.13. Rheoli Risg

Ar ddiwedd/yn ystod ymchwiliad, gallai ddod yn amlwg bod gwendidau neu fethiannau yn y system neu broses wedi darparu'r cyfle i dwyll neu golled ddigwydd. Yn yr amgylchiadau hyn, bydd yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol yn cynnal asesiad risg i'r maes targed ac yn adrodd yn briodol ar unrhyw wendidau a nodwyd. Defnyddir y system rheoli achosion CLUE at y diben hwn. Bydd unrhyw wendidau ac argymhellion ar gyfer camau adfer yn cael eu hadrodd i'r gyfarwyddiaeth neu'r adran berthnasol. Bydd unrhyw risgiau a nodir yn ystod ymchwiliad yn cael eu cofnodi ar y gofrestr risg leol gan reolwyr adrannol ar y cyd â'r Arbenigwr Atal Twyll Lleol. Gallai hyn arwain at waith rhagweithiol yn y dyfodol megis Ymarferion Rhagweithiol Lleol a gynhelir gan y Arbenigwr Atal Twyll Lleol i brofi bod camau adferol wedi'u cymryd. Lle bo angen asesiad risg twyll/gwaith atal twyll, rhaid i reolwyr adrannol gynorthwyo i ddarparu'r holl wybodaeth angenrheidiol y gofynnir amdani gan yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol neu'r Archwilwyr Mewnol mewn perthynas â'r prosesau neu'r systemau sy'n cael eu hadolygu.

SIART 3 – Y Broses Ddisgyblu

6.3.14. Y Weithdrefn Ddisgyblu

Rhaid dilyn Polisi a Gweithdrefn Ddisgyblu ICC mewn unrhyw gamau disgyblu a gymerir gan ICC yn erbyn cyflogai (gan gynnwys diswyddiad). Gallai hyn gynnwys rheolwr yr ymchwiliad yn argymhell gwrandawriad disgyblu i ystyried y ffeithiau, canlyniadau'r ymchwiliad (adroddiad ffurfiol) a chymryd camau priodol yn erbyn y cyflogai.

Os cynhelir ymchwiliad disgyblu pan fydd amheuon o dwyll, yna mae'n rhaid i'r swyddog ymchwilio penodedig gysylltu â'r Arbenigwr Atal Twyll Lleol i gytuno ar y ffordd ymlaen. Gwneir penderfyniad o ran a yw'n bosibl cynnal yr ymchwiliadau ochr yn ochr â'i gilydd neu a fydd angen gohirio'r ymchwiliad mewnol hyd nes y bydd yr ymchwiliad troseddol, neu ran ohono, wedi'i gwblhau.

Mewn rhai achosion pan amheuir achos o dwyll, mae'n bosibl y bydd y Arbenigwr Atal Twyll Lleol Arweiniol yn penderfynu bod y mater yn un dibwys, neu na fyddai'n pasio'r profion trothwy tystiolaeth neu fudd y cyhoedd perthnasol, ac felly ni fyddai ymchwiliad troseddol ffurfiol yn cael ei gynnal. Yn yr achosion hyn, bydd yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol yn hysbysu rheolwyr adrannol a'r adran Adnoddau Dynol na fydd unrhyw gamau pellach yn cael eu cymryd. Gall ymchwiliad disgyblu barhau o dan yr amgylchiadau hyn. Os bydd ymchwiliad disgyblu yn unig yn cael ei gynnal yn dilyn adroddiad am dwyll neu drosedd sy'n ymwneud â thwyll, bydd y swyddog ymchwilio mewnol a chynrychiolydd adnoddau dynol yn sicrhau bod yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol yn cael gwybod am y broses ac unrhyw gamau dilynol. Bydd yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol yn gweithredu i gefnogi unrhyw ymchwiliad 'disgyblu yn unig' fel tyst yn unig. Bydd unrhyw dystiolaeth a gesglir gan yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol yn cael ei rhannu gyda'r rheolwyr os yw'n cynorthwyo gyda'r achos.

Yn unol â gofynion cenedlaethol, bydd Arbenigwr Atal Twyll Lleol yn adrodd ar unrhyw ganlyniad ar y system rheoli achosion CLUE.

7. Y Gyfraith a'i Rhwymedïau

7.1. Cyflwyniad

Mae Adran 6 Canllaw Atal Twyll y GIG yn darparu manylion manwl ynghylch sut y gellir cyflwyno sancsiynau pan fydd achos profedig o dwyll a llygredd a sut y gellir gwneud iawn.

I grynhoi, gellir cymryd camau gweithredu lleol i adfer arian drwy ddefnyddio gweithdrefnau gweinyddol y sefydliad neu gyfraith sifil. Mewn achosion o dwyll, llwgrwobrwyo a llygredd difrifol, argymhellir y defnydd o sancsiynau cyfochrog. Er enghraifft: camau disgyblu sy'n gysylltiedig â statws cyflogai yn y GIG; defnyddio

cyfraith sifil i adennill arian a gollwyd; a defnyddio cyfraith droseddol i roi cosb droseddol briodol i'r unigolyn/unigolion a/neu atgyfeirio gwybodaeth a thystiolaeth i gyrff allanol o bosibl – er enghraifft, cyrff proffesiynol – os bydd hynny'n briodol. Gelwir hyn yn ddull llwybr triphlyg.

Mae camau posibl y gellir eu cymryd wrth ystyried gwneud iawn yn cynnwys:

- dim camau pellach
- ymchwiliad troseddol
- adferiad sifil
- camau disgyblu
- gorchymyn atafaelu o dan Ddeddf Enillion Troseddau 2002 (POCA)
- ceisio adennill o daliadau cyflog parhaus

Mewn rhai achosion (wrth ystyried holl ffeithiau achos), mae'n bosibl y bydd ICC yn penderfynu, gydag arweiniad gan yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol a chyda chymeradwyaeth y Cyfarwyddwr Cyllid, na fydd unrhyw gamau adennill pellach yn cael eu cymryd.

Defnyddir ymchwiliadau troseddol yn bennaf ar gyfer delio ag unrhyw weithgarwch troseddol. Prif ddiben hyn yw penderfynu a gyflawnwyd gweithgarwch gyda bwriad troseddol. Yn dilyn ymchwiliad o'r fath, gallai fod angen dwyn y gweithgarwch hwn i sylw'r llysoedd troseddol (Llys Ynadon a Llys y Goron). Yn ddibynol ar faint y golled a'r gweithrediadau yn yr achos, gallai fod yn addas ystyried adennill colledion o dan POCA.

7.2. Deddf Enillion Troseddau

Gall Gwasanaeth Atal Twyll y GIG (Cymru) wneud cais hefyd i'r llysoedd wneud gorchymyn atal neu orchymyn atafaelu o dan Ddeddf Enillion Troseddau 2002 (POCA). Mae hyn yn golygu y cymerir arian unigolyn oddi arnynt os credir bod yr unigolyn hwnnw wedi elwa ar y drosedd. Gallai hefyd gynnwys atal asedau yn ystod yr ymchwiliad.

7.3. Deddf Twyll 2006

Daeth y Ddeddf Twyll i rym ar 15 Ionawr 2007.
Mae'r troseddau canlynol wedi'u diddymu:

- **Deddf Dwyn 1968**
 - Cael eiddo drwy dwyll (adran 15)
 - Cael trosglwyddiad ariannol drwy dwyll (adran 15A)
 - Cael mantais ariannol (adran 16)
 - Caffael diogelwch gwerthfawr (adran 20)
- **Deddf Dwyn 1978**
 - Cael gwasanaeth drwy dwyll (adran 1)
 - Osgoi atebolrwydd (adran 2)

Mae'r Ddeddf newydd yn symleiddio'r troseddau twyll gwreiddiol. Nid oes angen profi bod unrhyw unigolyn wedi'i dwyllo. Mae'r Ddeddf yn amlinellu tair ffordd o gyflawni twyll yn awr:

- Twyll drwy Gynrychiolaeth Anwir (adran 2)
- Twyll drwy Fethiant i Ddatgelu Gwybodaeth (adran 3)
- Twyll drwy Gamddefnyddio Safle (adran 4)

Bydd llawer o'r troseddau 'twyll' gwreiddiol yn cael eu cwmpasu yn awr gan adran 2 Deddf Twyll 2006 (cynrychiolaeth ffug) sydd â thair elfen allweddol:

- Anonestrwydd
- Cynrychiolaeth ffug (nid oes unrhyw gyfyngiadau o ran sut y bydd hyn yn digwydd)
- Bwriad i sicrhau elw neu achosi colled

Mae Adran 3 yn cwmpasu'r drosedd o dwyll drwy fethiant i ddatgelu gwybodaeth pan fydd dyletswydd gyfreithiol i wneud hynny.

Mae Adran 4 yn cwmpasu'r drosedd o dwyll drwy gamddefnyddio statws pan fydd y diffynnydd mewn sefyllfa freintiedig ble y disgwylir iddynt ddiogelu (nid gweithredu yn erbyn) buddiannau ariannol unigolyn arall.

Mae Adran 6 yn cwmpasu'r drosedd o feddu ar eitemau i'w defnyddio mewn twyll. Mae hyn yn ymestyn i feddu ar neu reoli unrhyw eitem, yn unrhyw le ac mae'n cynnwys data electronig.

Mae Adran 7 yn cwmpasu'r drosedd o wneud neu gyflenwi eitemau i'w defnyddio i gyflawni twyll. Fe'i cynlluniwyd i ddal y rhai sy'n cyflenwi manylion ariannol personol i'w defnyddio mewn achosion o dwyll i'w cyflawni gan eraill; neu'r rhai sy'n creu rhaglenni meddalwedd ar gyfer cynhyrchu rhifau cardiau credyd.

Mae Adran 11 y Ddeddf Twyll – Cael Gwasanaethau yn Anonest yn disodli 'cael gwasanaeth drwy dwyll'. Mae'r drosedd hon yn gofyn am gael gwasanaeth gwirioneddol a rhaid i hyn gynnwys gweithred anonest neu gynrychiolaeth ffug.

Mae'r prawf a ddefnyddir ar gyfer anonestrwydd ar hyn o bryd mewn cyfraith achosion ac achosion *Ivy v Genting Casino 2017* a *Barton a Booth v R 2020*.

7.4. Llygredd

Y diffiniad (yng nghyd-destun Deddfau Atal Llygredd) yw cynnig, rhoi, ceisio neu dderbyn cymhelliad neu wobr, a allai ddylanwadu ar weithredoedd unrhyw unigolyn.

8. Cyfeiriadau

Dylid darllen y polisi hwn ochr yn ochr â:

- Rheolau Sefydlog
- Cyfarwyddiadau Ariannol Sefydlog
- Gweithdrefnau Disgyblu
- Safonau Ymddygiad Busnes
- Polisi Diogelwch TG
- Y Strategaeth Cysylltiadau Cyhoeddus a Chyfathrebu
- Polisi Chwythu'r Chwiban
- Polisi Urddas yn y Gweithle
- Polisiâu Iechyd Cyhoeddus Cymru sy'n ymwneud â:
 - Rhoddion
 - Lletygarwch
 - Gwrthdaro Buddiannau
 - Caffael
 - Contractau Cyfalaf/Menter Cyllid Preifat

9. Gwybodaeth Bellach

Mae gwybodaeth bellach a chopi o'r polisi twyll a'r cynllun ymateb ar gael gan yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol neu ar fewnrwyd Iechyd Cyhoeddus Cymru.

Twyll a Llygredd yn y GIG: Gair i Gall Canllaw bwrdd gwaith i ICC

TWYLL yw'r bwriad bwriadol neu ddi-hid i amddifadu cyflogwr yn barhaol o arian neu nwyddau drwy gynrychiolaeth ffug, methiant i ddatgelu gwybodaeth neu gamddefnyddio safle.

LLYGREDD yw'r defnydd bwriadol o lwgrwobrwyo neu dalu buddion mewn nwyddau i ddylanwadu ar unigolyn i ddefnyddio ei statws mewn ffordd afresymol er mwyn helpu i greu mantais i unigolyn arall.

DYLECH

- **Nodi eich pryderon**

Cofnodwch fanylion gan gynnwys eich pryderon, enwau, dyddiadau, amseroedd, manylion sgysiau a thystion posibl. Nodwch yr amser a'r dyddiad ar eich nodiadau, a'u llofnodi.

- **Cadw tystiolaeth**

Cadwch unrhyw dystiolaeth a allai gael ei dinistrio, neu wneud nodyn a chynghori eich LCFS.

- **Hysbysu rhywun am eich amheuan**

bydd cyfrinachedd ac anhysbysrwydd yn cael eu parchu - gallai unrhyw oedi arwain at golled ariannol bellach.

NI DDYLECH

- **Herio'r sawl sydd dan amheuaeth neu gyfleu eich pryderon i unrhyw un arall ac eithrio'r rhai ag awdurdod, a restrir isod**

Ni ddylech geisio cwestiynu rhywun sy'n cael ei amau eich hun; gallai hyn rybuddio twyllwr neu gyhuddo unigolyn dieuog.

- **Ceisio ymchwilio, neu gysylltu â'r heddlu'n uniongyrchol**

Peidiwch byth â cheisio casglu tystiolaeth eich hun oni bai ei bod ar fin cael ei dinistrio; rhaid i'r broses o gasglu tystiolaeth ystyried gweithdrefnau cyfreithiol er mwyn bod yn ddefnyddiol. Gall eich Arbenigwr Atal Twyll Lleol gynnal ymchwiliad yn unol â deddfwriaeth.

- **Bod ofn mynegi eich pryderon**

Mae Deddf Datgelu er Lles y Cyhoedd 1998 yn diogelu gweithwyr sydd â phryderon rhesymol. Ni fyddwch yn dioddef gwahaniaethu nac erledigaeth drwy ddilyn y gweithdrefnau cywir.

Os ydych yn amau bod achos o dwyll wedi digwydd yn erbyn y GIG, rhaid i chi hysbysu rhywun am hyn ar unwaith drwy:

- gysylltu â'r Arbenigwr Atal Twyll Lleol yn uniongyrchol, neu
- ffonio rhif rhadffôn y Llinell Adrodd am Dwyll a Llygredd yn y GIG, neu
- cysylltu â'r Cyfarwyddwr Cyllid.

[A oes gennych chi unrhyw bryderon bod twyll yn digwydd yn y GIG?](#)

Os oes gennych chi bryderon, gallwch drosglwyddo unrhyw wybodaeth i'r Llinell Adrodd am Dwyll a Llygredd yn y GIG:

0800 028 40 60

Bydd pob galwad yn gyfrinachol a bydd staff sydd wedi'u hyfforddi'n broffesiynol yn gyfrifol am ymchwilio iddynt

Eich Arbenigwr Atal Twyll Lleol enwebedig yw:

Gareth Lavington – Pennaeth Atal Twyll – Gareth.Lavington2@wales.nhs.uk – 02921836265

Nigel Price - Arbenigwr Atal Twyll Lleol – Nigel.Price@wales.nhs.uk – 02921836481

Henry Bales – Arbenigwr Atal Twyll Lleol – Henry.Bales@nhs.wales.uk – 02921836264

Os hoffech wybodaeth bellach am Wasanaeth Atal Twyll y GIG, ewch i www.nhscfa.co.uk neu [Counter Fraud - Home \(sharepoint.com\)](https://counterfraud.sharepoint.com)